

A 1787/välfärd

Tekijä Pohjoismaiden vihreä vasemmisto
Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Jäsen ehdotus jonka mukaan karkotuksia ei tehtäisi vaarallisiin maihin

Ehdotus

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne varmistavat, ettei turvapaikanhakijoita karkoteta maihin, joissa heidän henkensä tai vapautensa on uhattuna, joissa heitä voidaan kiduttaa tai nöyryyttää tai joiden turvallisuustilanne on epävakaa.

että ne lainsäädännössään ottavat huomioon erityisen painavat syyt, jotka puoltavat oleskeluluvan myöntämistä.

Taustaa

Kaikilla ihmisillä on oikeus hakea turvapaikkaa. Viime vuosien aikana Pohjoismaat ovat eri tavoin puntaroineet ja arvioineet suojelun tarvetta suhteessa hallittuun maahanmuuttoon ja järjestelmälliseen turvapaikkajärjestelmään. Vaikka päättäjien onkin tehtävä jokaisessa maassa omat arvionsa, tiettyjä periaatteita on kuitenkin noudatettava ja ihmisoikeuksia kunnioitettava.

Ketään ei tule karkottaa maahan, jossa hänen henkeään tai vapauttaan saatetaan uhata, vaikka henkilö olisikin saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen. Koska oikeus turvapaikkaan ei ole rajaton, meistä on tärkeää myös, että Pohjoismaiden turvapaikkalainsäädäntö antaisi mahdollisuuden turvapaikkaan humanitaaristen tai erityisen painavien syiden perusteella, jotta esimerkiksi ilmastopakolaiset tai seksuaalisen suuntautuneisuutensa vuoksi vainotut henkilöt voisivat saada turvapaikan.

On ymmärrettävää, että maasta vainoamisen tai selkkauksen pelossa pakenemaan joutuneen henkilön on vaikea esittää tapahtuneesta kirjallista todistusaineistoa. Jotakin vainoamistilanteita ei myöskään voida todistaa muuten kuin suullisesti. Kertomusta on tällöin arvioitava sen perusteella, miten uskottavalta se vaikuttaa muiden seikkojen ja maata koskevan tiedon perusteella. Mutta aivan liian usein suullinen kertomus hylätään todisteiden puuttuessa.

Turvapaikanhakijalta vaaditaan usein kirjallisia todisteita, joita hänen voi olla mahdoton hankkia. Kun hakija onnistuu toimittamaan kirjallisen todisteen, sitä pidetään usein "liian yksinkertaisena" ja siten todistusarvoltaan vähäisenä. Jos hakija ei ole voinut vahvistaa henkilöllisyyttään riittävän luotettavan henkilötodistuksen avulla

(mikä on joidenkin maiden pakolaisille aivan mahdotonta), saattavat Pohjoismaiden maahanmuuttoviranomaiset ja tuomioistuimet hylätä myös kaikki muut henkilöllisyyden todistavat asiakirjat. Vaikka turvapaikanhakija onnistuisikin vakuuttamaan viranomaiset kertomuksensa paikkansapitävyydestä, hänen on lisäksi todistettava uhatilanteen toteutuminen tai se, että häneen jo aikaisemmin kohdistunut väkivalta toistuu.

Turvapaikkaoikeuden arviointi perustuu siihen, millaiseen vaaratilanteeseen hakija saattaa palatessaan joutua. Joskus, esimerkiksi jos hakijaa on kidutettu, UNHCR suositaa, ettei jatkuvan uhan toteutukseen vaadittaisi muita todisteita. Saman tulee koskea hakijoita, joiden kanssa samassa tilanteessa eläneet perheenjäsenet tai työtoverit on surmattu tai heihin on kohdistunut vakavaa väkivaltaa. Monissa Pohjoismaissa tällaiset todisteet kuitenkin usein hylätään, koska niiden ei katsota todistavan hakijaan henkilökohtaisesti kohdistuvaa uhkaa.

Samantyyppisen ongelman aiheuttaa se, että niiden ei sellaisenaan katsota todistavan hakijan kuuluvan erityisessä vaarassa olevaan ryhmään. Tämä koskee esimerkiksi homo- ja biseksuaaleja sekä transihmisiä maista, joissa heitä mahdollisesti vainotaan, käännyttäisiä maista, joissa kääntymistä ei hyväksytä, sosiaalisia normeja rikkoneita naisia maista, joissa heitä voidaan tekonsa vuoksi vainota tai etnisiä vähemmistöjä konfliktialueilta.

Ei ole hyväksyttävää, että käännyttäiset saavat kielteisen päätöksen, koska heidän uskontoaan ei tunneta kotimaassa ja että he sen vuoksi voivat palata, kunhan eivät kerro uskostaan tai harjoita sitä avoimesti. Ei myöskään koskaan pitäisi vaatia homo- ja biseksuaaleilta tai transihmisiltä, että he eivät eläisi avoimesti omana itsenään. Kaikilla ihmisillä on oikeus uskoa mihin tahansa ja rakastaa ketä tahansa sekä määrittää itse oma identiteettinsä.

Turvapaikanhakijoille asetetaan myös liian suuret vaatimukset siitä, että heidän on pitänyt turvautua kotimaansa viranomaisiin, varsinkin jos sama viranomainen on hyväksikäyttänyt heitä.

Kun turvapaikanhakija tulee maista, joissa esiintyy aseellisia selkkauksia, hänellä tulee olla oikeus oleskelulupaan ilman, että hänen täytyy todistaa henkilökohtaisia tietoja. Ongelmana on se, että aseellinen selkkaus määritetään Pohjoismaissa hyvin kapeasti.

Vaikka selkkaus olisikin lain mukaan "aseellinen selkkaus", sitä voidaan silti pitää paikallisena. Tällöin hakijat karkotetaan usein selkkauksista huolimatta, koska heidän katsotaan voivan muuttaa maan rajojen sisällä.

UNHCR sallii suojelun tarpeessa olevan henkilön karkottamisen silloin, kun hänelle voidaan tarjota suojelua kotimaan sisällä. Maansisäisen pakolaisuuden vaihtoehdon tulee UNHCR:n mukaan kuitenkin olla todellinen, eli pakolaisen täytyy todellakin olla

turvassa. Lisäksi se on oltava kohtuullinen; pakolaisella tulee olla kohtuullinen mahdollisuus muun muassa saada katto pään päälle ja hankkia elanto.

Käytännössä maansisäistä pakolaisuutta koskevat arvioinnit tehdään monissa Pohjoismaissa usein rutiininomaisesti. Niissä ei huomioida riittävästi hakijaan tai kyseen maan maatiotoja. Sen vuoksi henkilöt, joilla on todettu tarve paeta, joutuvat palaamaan mahdollisesti tilanteisiin, pakenemaan uudelleen tai piiloutumaan kotimaassaan.

Sotatilanteen kapea-alainen määritelmä ja maansisäisen pakolaisuuden varomaton soveltaminen johtavat myös siihen, että konfliktialueilla olevien maiden tulee huolehtia kasvavasta määrästä maansisäisiä pakolaisia. Lisäksi tilanne kuormittaa usein köyhien naapurimaiden luontoresursseja ja infrastruktuuria, jolloin ihmisten on pakko lähteä uudelleen pakoon. Pahimmassa tapauksessa naapurimaissa ei ole toimivia vastaanottokeskuksia.

Kaiken kaikkiaan turvapaikkaoikeutta rajoittaa se, että esimerkiksi vainoamisen tai aseellisen selkkauksen käsite määritetään liian kapeasti. Hakijalle asetetaan lisäksi kohtuuttomat todisteluvaatimukset ja huomio kiinnitetään seikkoihin, jotka eivät ole turvapaikkaperusteiden kannalta oleellisia.

Kenenkään suojelun tarpeessa olevan hakijan ei tulisi olla vaarassa saada kielteinen päätös ja tulla karkotetuksi maahan, josta hän on paennut. Tämä tarkoittaa, että jos henkilön suojelutarpeeseen liittyy epävarmuutta, hänelle on myönnettävä suojelua. On sovellettava ennalta varautumisen periaatetta.

Nuukissa 12. syyskuuta 2018

Christian Juhl (EL)

Christian Poll (ALT)

Håkan Svenneling (V)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Paavo Arhinmäki (vas.)

Pauli Trond Petersen (T)

Sofia Geisler (IA)

Solfrid Lerbrekk (SV)

Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)